

ניתוח תוכן של טוקבקים בכתבות העוסקות בהתעללות, אלימות והזנחה של

קשישים / ציפי קופר

תקציר

בעידן האינטרנט, כתבות עיתונאיות מתפרסמות מדי יום באתרי החדשות ונקראות על ידי מספר רב של קוראים. ההחלטות לגבי נושאי הכתבות, הקף הסיקור וטיבו מתקבלות על ידי עורכי העיתונים ומשפיעות על סדר היום הציבורי. להחלטות הללו עשויה להיות השפעה קוגניטיבית על הקוראים (כספי, 1993).

לקוראים ניתנת האפשרות לכתיבת תגובות באמצעות הטוקבק. ה-"טוקבק" (Talkback), תגובת בעברית, מבוסס על ה-ווב 2.0 והוא מנגנון המאפשר לגולשים באינטרנט לכתוב תגובות על כתבות עיתונאיות (או על מקורות תוכן אחרים). הטוקבק מורכב משלושה חלקים: כותרת, שם הכותב ותוכן התגובה. סגנון הכתיבה שנכתב בו הוא סגנון כתיבה ייחודי, המשלב בין כתיבה ודיבור יחד, וסגנון השיח שמתנהל בו הוא תוצר של התרבות ממנה מגיע המגיב, ושל מאפייני אישיותו. סגנון השיח וכמות התגובות הם גורמים המשפיעים על החלטת עורכי העיתונים בנוגע לסינון ומיון התגובות.

הטוקבק אינו יורד מסדר היום והוא משמש כנושא לדיון בקרב עיתונאים ומערכות עיתונים, פוליטיקאים, משפטנים, אנשי אקדמיה, אומנים ואחרים. בסקר שנערך על ידי חברת קרטוגרפיה ופורסם בשנת 2009 נמצא, כי כשני שלישי מקוראי הכתבות של אתרי החדשות באינטרנט קוראים טוקבקים וכשליש מהם נוהגים לכתוב טוקבקים.

לטוקבק תרומה רבה לעיתונאים, לעורכי העיתונים ולמגיבים. תרומתו לעיתונאים היא בכך, שכמות גבוהה של טוקבקים יכולה להעיד על חשיבות הנושא הנכתב והמידע שנכתב בהם, יכול להוביל לסיפורים או לרעיונות חדשים לכתיבה (Nagar, 2011). המגיבים עצמם מפיקים תועלת מן הטוקבק, בכך שהוא מאפשר להם לחשוף את הידע שלהם בנושאים שונים במרחב הציבורי, להשפיע על תפיסות הקוראים ואף להטות את השיח הפוליטי (Houston, Hansen, & Nisbett, 2010).

הטוקבק מאפשר לכל אדם, ללא הבדל גזע, דת, מין וגיל, להביע דעתו בנוגע לסוגיות שונות אשר עולות בכתבות האתרים החדשותיים, לחשוף מידע אותנטי ולהבין תופעות חברתיות, באמצעות היחשפות לדעות שונות ומגוונות. החברה הישראלית,

כמו כל העולם המערבי, הולכת ומזדקנת. ההזדקנות נובעת מהתפתחות טכנולוגית וירידה בשיעורי הפרייון. על פי התחזיות, עד שנת 2030 מספרם של הקשישים בישראל יכפיל עצמו.

בסקירת הספרות מצאנו התייחסות שונה לקשיש בחברות ותרבויות שונות והתייחסות אמביוולנטית לקשיש במספר מישורים הרגשי, הערכי והתעסוקתי – חברתי (חזן, 1984, 2011; לבנשטיין, 2003). בנוסף, מצאנו שתהליך המודרניזציה והשינויים הטכנולוגיים, שהתרחשו במהלך השנים, יצרו את התפתחות תופעת האגייזם (Ageism), גילנות: אפליה על בסיס גיל. בישראל הגילנות ממוסדת ועל פי מחקרים היא מופיעה בקרב מבוגרים, צעירים, נשים וגברים. על מנת ליצור שינוי בתפיסה הגילנית יש לבצע שינויים ברמת המקרו (החברה, המדינה) והמיקרו (היחיד, המשפחה) (דורון, 2011; משוניס 1999; ספקטור-מרזל, 2006; Bytheway, 1995). הגילנות מהווה חלק מתופעה רחבה יותר של התעללות, אלימות והזנחה של קשישים.

מטרת המחקר הנוכחי היא לבדוק את מאפייני הטוקבקים באמצעות כתבות העוסקות בהתעללות, אלימות והזנחה של קשישים. לשם כך, שילבנו בין הטוקבקים לבין התופעה החברתית של התעללות, אלימות והזנחת קשישים, וניתחנו את הטוקבקים המופיעים בתחתית הכתבות העוסקות בתופעה חברתית זו. השילוב אפשר לנו מחד, לעורר את התופעה החברתית והדיון שמתנהל סביבה בקרב המגיבים, ומאידך למצוא את מאפייני הטוקבק בהקשר לתופעה.

לצורך ביצוע המחקר, אספנו 50 כתבות מעיתונים שונים, שקיבלו את מירב הטוקבקים ועסקו בנושא התעללות, אלימות והזנחה של קשישים. הכתבות הוצאו מאתר טוקבק (<http://www.tbk.co.il>).

לצורך ניתוח הטוקבקים השתמשנו בשיטת מחקר לניתוח תוכן על פי מערכת קטגוריות, שהורכבה מקטגוריות אשר נמצאו במחקרים קודמים בתחום הטוקבקים, יחד עם קטגוריות חדשות שנמצאו בשדה המחקר. הקטגוריות שבדקנו הן אורך התגובה, סוג השיח, סגנון המגיב בתגובה, שם הכותב/כינוי, רלוונטיות הטוקבק לנושא הכתבה, איכות המסר וניתוח תוכן נושאי של הטוקבקים הרלוונטיים.

עיבוד הנתונים במחקר בוצע בעזרת תוכנות Excel ו - Spss.

בממצאי המחקר שבדקו את סך כל הטוקבקים שנאספו למחקר מצאנו מאפיינים שהתייחסו לישות שעומדת מאחורי כתיבת הטוקבק, לאיכות המסר ולהשוואה בין תגובה קצרה (כותרת בלבד ושם) ותגובה ארוכה (כותרת, שם ותוכן). בהקשר למאפיינים שהתייחסו לישות שעומדת מאחורי כתיבת הטוקבק נמצא שרוב המגיבים מבוגרים, התייחסו לסוגיה שעלתה

מתוך הכתבה, לא ציינו מקום מגורים והשתמשו בסגנון שיח שלילי. בהתייחס לאיכות המסר, נמצא כי למרות שרוב התגובות מעוררות עניין, איכות המסר בהם נמוכה ואילו בהתייחס להשוואה שנערכה בין תגובה קצרה לתגובה ארוכה נמצא כי המגיבים בתגובה קצרה, משתמשים פחות במקום המוקצה לכתיבת שם הכותב/הכינוי, סגנון השיח שלהם מתון, תמציתי וענייני ורובם אינם מתייחסים לנושא/סוגיה הנכתבת בכתבה.

באמצעות השיח שהתנהל רק בטוקבקים הרלוונטיים (אלו שהתייחסו לנושא/סוגיה שעלו בכתבה באופן מלא) בדקנו את הרובד התחתון (המשמעות והכוונה) של המסר. בדיקה זו התייחסה למהות הטוקבקים ולתופעה החברתית שחקרנו. בהקשר למהות הטוקבקים נמצא כי הטוקבקים משמשים כמקור ידע, מהווים כלי לשיקוף חברתי, מספקים תמונה הוליסטית של נושא ספציפי ומאפשרים לאתר את לב ליבה של התופעה החברתית ובעיות הקשורות אליה. בהתייחס לתופעה החברתית שחקרנו התעללות, אלימות והזנחה של קשישים, נמצא כי קיים חוסר מידע וידע בכל הקשור לתזונת קשישים, וכן שהחברה שבה נכתבים הטוקבקים היא חברה קפיטליסטית וגילנית, שהקשישים בה חיים בתחושת חוסר ביטחון פיסי וחווים פגיעה כלכלית וחברתית מהממסד והפרט.

תוצאות המחקר הובילו אותנו לשלוש מסקנות. ראשית, בעוד שאת המאפיינים שמצאנו מתוך ההתייחסות לסך הטוקבקים שנאספו למחקר ניתן לייחס אך ורק למחקר זה, את המאפיינים שזוהו מתוך ההשוואה בין סוגי הטוקבקים (כותרת בלבד וטוקבק עם תוכן) והמאפיינים המהותיים שמצאנו מתוך השיח שנוצר בטוקבקים הרלוונטיים, ניתן לייחס למאפייני הטוקבק ככלי, באופן כללי. שנית, הטוענים כי איכות המסר שנכתב בטוקבקים נמוכה מתייחסים לרובד העליון - הגלוי של המסר, ולא לרובד התחתון - הסמוי של המסר הנוצר בשיח. שלישית, למרות שהשיח בטוקבק הוא שלילי ברובו, הטוקבק מציף שאלות חברתיות ותרבותיות באופן ישיר ועקיף והוא מהווה חלק בלתי נפרד מהמאבק התמידי שמתנהל בין המגיב לסביבה החברתית תרבותית שבה הוא חי.

אנו רואים בטוקבק כלי תקשורתי נחוץ ויעיל, ומאמינים כי השימוש בו אף יגבר בעתיד.

מספר מיון בספרייה:
362.6 קופ.נת תשע"ג
מספר מערכת בספרייה:
002367600